

Voorwoord

Nijmegen staat voor een goede ondersteuning van de kwetsbare inwoners als het gaat om hun financiële situatie. Bewindvoerders zijn belangrijke professionals bij die ondersteuning. We zetten daarom, ten behoeve van de kwetsbare Nijmeegse inwoner, in op een goede samenwerking met de bewindvoerders en willen graag de kwaliteit van de ondersteuning, daar waar nodig, optimaliseren.

Het convenant 'Samen zorgen voor financiële ondersteuning' is één van de instrumenten die ons daarbij helpt. De evaluatie geeft inzicht wat we al hebben bereikt en waar we nog verder aan willen werken want één ding staat vast: de gemeente Nijmegen wil de samenwerking met de bewindvoerderskantoren graag voortzetten ondersteund door het convenant. Gelukkig is deze wens wederzijds.

Wethouder John Brom
Werk en Inkomen, Armoedebestrijding

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Hoofdstuk 1: Evaluatie aan de hand van de interviews en vragenlijsten	5
Paragraaf 1.1. Ervaringsdeskundigen, Cliëntenraad Participatie Wet en het Maatschappelijk middenveld	5
Paragraaf 1.4 Convenantbewindvoerders	8
Paragraaf 1.5. Andere G-40 gemeenten	16
Hoofdstuk 2 Ontwikkelingen wet-en regelgeving	18
Hoofdstuk 3: Effectiviteit bewindvoering	20
Hoofdstuk 4: Adviesrecht	21
Hoofdstuk 5: Cijfers bewindvoering 2022 en 2023	23
Hoofdstuk 6: Landelijke ontwikkelingen	25
Paragraaf 6.1. Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid	25
Paragraaf 6.2. Ministerie Justitie en Veiligheid	26
Hoofdstuk 7: Conclusie en Advies	27
Literatuur	29
Bijlages	29

Inleiding

Het convenant 'Samen zorgen voor financiële ondersteuning' is eind 2021 afgesloten tussen 12 bewindvoerderskantoren en de gemeente Nijmegen. Het convenant was de uitkomst van een onderzoek oriëntatie op alternatieven voor de huidige bewindvoeringspraktijk (Coalitieakkoord 2018 – 2022). Met het collegebesluit van 23 juni 2020 'Regie op de kwaliteit van bewindvoering door het opstellen van een convenant met bewindvoerders' is besloten om bewindvoering niet in eigen beheer uit te voeren en is de opdracht gegeven om een convenant met bewindvoerders en de gemeente Nijmegen op te stellen. Tegelijkertijd heeft Nijmegen ook het adviesrecht per 1 februari 2022 ingevoerd. De huidige coalitie heeft de wens over bewind in eigen beheer ook in het Coalitieakkoord opgenomen: *Voor een aantal mensen is bewindvoering (overname van alle betalingen) nodig, om te voorkomen dat ze (opnieuw) in de schulden komen. Gemeente Nijmegen heeft een convenant afgesloten met particuliere bewindvoerders die de rechter aan Nijmeegse inwoners toewijst. Dit convenant wordt over 2 jaar geëvalueerd. Om meer grip te krijgen op bewindvoering, verkennen we als een van de opties, de variant 'bewindvoerders in eigen beheer' (in dienst bij de gemeente).*

Het belangrijkste doel van het convenant is om de kwaliteit van de dienstverlening en de samenwerking te verbeteren en de in-door-en uitstroom van onderbewindgestelden te versnellen.

Sinds 2021 zijn nog 22 bewindvoerderskantoren aangesloten en dat brengt het aantal op 34.

Landelijk

De samenwerking tussen bewindvoerders en gemeenten is landelijk een actueel onderwerp. Gemeenten geven daar ieder op hun eigen manier vorm aan: via een convenant of juist niet. Sommige gemeenten hebben de keuze gemaakt om bewind zoveel mogelijk in eigen beheer uit te voeren. Zij moeten altijd, in verband met de keuzevrijheid van de inwoners, ook commerciële bewindvoerders toelaten/accepteren.

Waar geeft de evaluatie een antwoord op?

Deze evaluatie geeft een antwoord of de doelstellingen van het convenant zijn behaald:

- Onderbewindgestelden met schulden sneller door te leiden naar schuldhulpverlening voor de schuldenproblematiek;
- Te zorgen dat, indien mogelijk, onderbewindgestelden uitstromen uit bewind;
- De kwaliteit te verbeteren van de dienstverlening en de samenwerking tussen bewindvoerders en de gemeente Nijmegen.
- Te voorkomen dat bewindvoering wordt ingezet als minder vergaande budgettaire ondersteuning, zoals budgetbeheer of budget coaching, voldoende is.

Advies op basis van de evaluatie

De evaluatie wordt afgesloten met een advies naar de toekomst. Basis van het advies is dat een goede samenwerking tussen de bewindvoerders en de gemeente onontbeerlijk is voor de ondersteuning van inwoners met financiële problematiek.

Aanpak verantwoording werkwijze

De evaluatie is als volgt tot stand gekomen:

1. Thematische interviews en vragenlijst
We hebben interviews afgenomen met een ervaringsdeskundige, een vertegenwoordiger van de Cliëntenraad Participatiewet, medewerkers Bindkracht10, Vincentiusvereniging, preventiemedewerkers bureau Geldzorgen, stafmedewerker schuldhulpverlening, managers team Financiële ondersteuning, (G-40) gemeenten, portefeuillehouder Werk en Inkomen en Armoedebestrijding, bewindvoerders en de voorzitter branchevereniging Horus. De rechtbank Gelderland is niet in gegaan op ons verzoek voor een interview.
We hebben alle convenantpartners gevraagd om een vragenlijst in te vullen. De gesprekken gingen over meer dan alleen de samenwerking op basis van het convenant, onder andere de ontwikkelingen in de branche van bewindvoerders ende complexiteit van de problematiek mede als gevolg van de ingewikkeldere, vaak digitale, zaken kwamen aan de orde.
2. Juridische ontwikkelingen
We hebben de juridische ontwikkelingen inzake bewindvoering en dan met name 'bewind-in-eigen-beheer' in kaart gebracht.
3. Effectiviteit van bewindvoering
We hebben een kwalitatief onderzoek laten uitvoeren naar de effectiviteit van bewindvoering binnen het schuldhulpverleningsbeleid van de gemeente Nijmegen.
4. Adviesrecht
We hebben bijgehouden wat de resultaten van het adviesrecht zijn.
5. Cijfers bewindvoerders 2022 en 2023
We hebben onderzoek gedaan naar het aantal aanvragen bijzondere bijstand voor bewindvoeringskosten en aantal aanvragen schuldhulpverlening van bewindvoerders.
6. Landelijke ontwikkelingen
Bewindvoering staat ook op de agenda's van de ministeries Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Justitie & Veiligheid. De bekostiging van onder andere schuldenbewind en de bevoegdheden zijn onderwerp van gesprek met onder andere de brancheverenigingen.
7. Conclusies en advies
De conclusies en het advies zijn opgenomen in hoofdstuk 7.

NB:

Het is van belang om te benadrukken dat in de gesprekken met onder andere de ervaringsdeskundigen, de Cliëntenraad Participatie Wet en het Maatschappelijk middenveld, ook de ervaringen met niet convenantpartners zijn genoemd. Die ervaringen zijn ook verweven in de evaluatie.

Hoofdstuk 1: Evaluatie aan de hand van de interviews en vragenlijsten

Dit hoofdstuk beschrijft de opbrengst van de interviews die we hebben afgenomen en de ingevulde vragenlijsten. In de bijlage staan de namen opgenomen met wie we hebben gesproken.

Paragraaf 1.1. Ervaringsdeskundigen, Cliëntenraad Participatie Wet en het Maatschappelijk middenveld

In zijn algemeenheid kunnen we zeggen dat de ervaringen met de convenantpartners goed zijn. Helaas zijn er ook negatieve ervaringen.

Paragraaf 1.1.1 Ervaringsdeskundigen en Cliëntenraad Participatie Wet

- Er zijn positieve ervaringen dat de bewindvoerder een goede ondersteuning is voor de onderbewindgestelde. Het is geen makkelijk proces maar uiteindelijk ervaart de onderbewindgestelde ook de positieve kant van de ondersteuning. Een goede begeleiding van de onderbewindgestelden is, met name bij de uitstroom uit bewind, onontbeerlijk. Een lange tijd heeft iemand niet zelfstandig zijn geld beheerd en dat moet iemand dan gewoon weer leren. Zeker in deze tijd van online bankieren is het belangrijk dat de onderbewindgestelde in een veilige omgeving kan oefenen.
- Er zijn verschillen tussen de bewindvoerders. De kleine bewindvoerderskantoren hebben vaak meer tijd voor hun cliënten. De grotere kantoren hebben ook zeker een goede functie voor mensen met zwaardere problematiek. Het verloop bij de grotere kantoren is groot en daardoor lijkt het anoniemer.
- Verder ziet men dat niet alle bewindvoerders de tijd nemen om van alle regelingen gebruik te maken voor hun cliënten. Hier over doorpratend blijkt dat het niet duidelijk is wat hier de oorzaak van is: onbekendheid of geen tijd?

Conclusie:

Een bewindvoerder is van groot belang voor de goede ondersteuning voor mensen die bewindvoering nodig hebben.

Blijf als gemeente in gesprek met onderbewindgestelden en de bewindvoerders om de kwaliteit mede te ondersteunen. Denk hierbij onder andere aan het stimuleren van het gebruik van regelingen en de in-, door- en uitstroom en uiteraard de nazorg.

Paragraaf 1.1.2. het Maatschappelijk middenveld

Maatschappelijk middenveld Nijmegen: Bindkracht10, Vincentiusvereniging Bindkracht10 en de Vincentiusvereniging bevestigen de ervaringen van de ervaringsdeskundigen.

- Zij erkennen de lastige verhouding tussen de onderbewindgestelde en de bewindvoerder: iemand wordt niet voor niets onder bewind gesteld, is het daar niet altijd mee eens en reageert zijn/haar frustraties af op de bewindvoerder.
- De eerste maanden van een onderbewindstelling zijn vaak rommelig: door de vaste lasten snel te regelen komt er stabiliteit.
- Daarnaast ziet men ook dat bewindvoerders verschillend omgaan met de ondersteuning van hun cliënten. De één vindt dat de cliënt bijvoorbeeld zelf een uitkering en toeslagen moet aanvragen terwijl de ander dit allemaal wel regelt.
- Een bewind afbouwen is veel werk voor een bewindvoerder. Soms willen vaste lastenpartners niet meewerken met het uitstroomproces omdat iemand formeel nog onder bewind staat en zij het risico niet willen nemen.
- Het komt voor dat de onderbewindgestelde en de bewindvoerder elkaar in positieve maar ook in negatieve zin versterken. Vooral als een bewindvoerder het druk heeft, is de indruk dat er onvoldoende tijd om goed naar de onderbewindgestelde te luisteren en zich te verplaatsen in zijn/haar situatie.
- De diversiteit van grote en kleine bewindvoerderskantoren biedt een oplossing voor de diversiteit van de groep onderbewindgestelden: de ene past beter bij een groot kantoor en de ander bij een kleine. Kleine kantoren, met name 1-pitters, hebben een risico in verband met de continuïteit: ze kunnen omvallen.
- Bewindvoerders vragen niet altijd alle voorzieningen voor hun cliënten aan. Ook hier is niet duidelijk of een bewindvoerder alle regelingen kent of dat dit uit tijdsgebrek voortkomt.
- Nazorg: er zijn nog geen ervaringen met Plinkr.

Conclusie:

- Goede communicatie met de cliënt is belangrijk: heb begrip voor de situatie van de cliënt ondanks dat het gedrag van de cliënt niet altijd goed te praten is. Heb oog voor het verschil tussen de leef- en systeemwereld.
- Duidelijkheid krijgen over de taakopvatting van de bewindvoerder: wat zijn de rechten en plichten. Wat is hierin de rol van de rechter?
- Stimuleer een goed gebruik van alle voorzieningen
- Breng eerder in kaart brengen wat de schulden zijn en bewindvoerder stel het niet uit.
- Snel stabiliteit krijgen is mogelijk door als eerste de vaste lasten te regelen..

Paragraaf 1.1.3. Branchevereniging Horus

- In de branche vraagt men aandacht voor de taak van de bewindvoerder onder andere bij de rechtspraak. Er zijn grote verschillen tussen bewindvoerders en de verwachtingen van de onderbewindgestelden, gemeenten en andere organisaties. De branche is bezig om een stoplicht te ontwikkelen waar de bewindvoerder wel-misschien-niet van is:
Groen: wel
Oranje: zit er tussen in
Rood: niet
- De branche heeft grote zorg over de continuïteit van de bewindvoerderskantoren: de beloning is dusdanig dat zowel grote als kleine kantoren het financieel moeilijk hebben om het hoofd boven water te houden.

- De branche wil graag samenwerken met gemeenten. Een convenant is hier een werkwijze voor maar hoeft niet altijd. Van belang is om hier landelijk een eenduidige vorm voor te ontwikkelen
- Men is ook bezig met een herontwerp van bewind waarbij men aan tafel zit bij het ministerie.

Conclusie:

- Een goede taakafbakening van de bewindvoerder is nodig.
- Een gezonde financiële beloning zorgt voor het voortbestaan van de bewindvoerderskantoren
- Rijk, gemeenten en bewindvoerders kunnen nog veel meer samenwerken ten gunste van de onderbewindgestelden.

Paragraaf 1.4 Convenantbewindvoerders

In deze paragraaf staan de ervaringen van de convenantbewindvoerders geordend naar aanleiding van de vragenlijst. De vragenlijst is ook gehanteerd tijdens de interviews.

1.4.1. Met hoeveel gemeenten werken jullie samen met en zonder convenant?

De meeste bewindvoerders hebben een convenant met één of twee gemeenten. De grotere kantoren hebben met maximaal 4 gemeenten een convenant.

De bewindvoerders werken samen met meerdere gemeenten en dan meestal in de regio. De grotere kantoren werken samen met zo'n 100 gemeenten.

1.4.2. Ervaringen in de samenwerking als gevolg van het convenant?

- a. Meerwaarde
 - De meeste bewindvoerders ervaren als meerwaarde dat de lijnen korter zijn. Bewindvoerders en gemeente vinden elkaar sneller en vanzelfsprekender. Daarnaast kunnen makkelijker afspraken worden gemaakt. Voor sommige bewindvoerders was de samenwerking met de gemeente Nijmegen al goed voor het convenant en zij ervaren geen verschil.
 - Aanvragen omtrent minimaregelingen verloopt makkelijker, duidelijker en eenvoudiger.
 - Als convenantpartner behoor je bij de aanbevolen bewindvoerders, een potentiële cliënt weet dan dat hij/zij in zee gaat met een betrouwbare bewindvoerder. Dat heeft een positieve uitstraling en wekt vertrouwen.
 - De bijeenkomsten tussen gemeente en aangesloten bewindvoerderskantoren worden zeer gewaardeerd. Hierin kan open gesproken worden over hoe het gaat en wat er beter kan. Dit werkt prettig.
 - Positieve uitstraling naar cliënten: we doen dit samen!
 - Ervaring dat de gemeente meer vertrouwen krijgt in de betrokken bewindvoerders en dat voelt prettig.
- b. Kanttekeningen
 - Een paar bewindvoerders vinden dat de totstandkoming van het convenant lang heeft geduurd en ervaren geen extra voordeel.
 - Drie bewindvoerders hebben zich teruggetrokken uit het convenant omdat of het kantoor te ver van Nijmegen ligt, of te klein of moeilijk aan voorwaarden convenant kan voldoen.
- c. Verwachtingen
 - Sommige bewindvoerders hadden gehoopt door het convenant meer klanten te krijgen.
- d. Verbeteringen
 - Aanpassen voorwaarden?
De meeste bewindvoerders zien geen noodzaak om de voorwaarden aan te passen.
 - Sommigen adviseren om uitsluitend samen te werken met goede en ervaren bewindvoerders.
 - Ervaren bewindvoerders?
De meeste bewindvoerders vinden dat iedereen een kans moet krijgen om aan het convenant deel te kunnen en vinden dat er geen beperkingen opgelegd moeten worden. De gemeente kan vinger aan de pols houden door met nieuwe en nog onervaren bewindvoerders meerdere gesprekken per jaar te voeren.
 - Bewindvoerders uit de regio
De meeste bewindvoerders hebben een sterke voorkeur om te sturen op alleen bewindvoerderskantoren uit de regio aan te laten sluiten.
 - Minimaal aantal klanten

Het antwoord is gelijk als bij de vraag over ervaring bewindvoerders. Echter, er zijn ook bewindvoerders die een minimaal aantal klanten wenselijk vinden.

- Als de gemeente beter zicht houdt op nieuwe bewindvoerders door bijvoorbeeld meerdere gesprekken per jaar, dan kunnen die gewoon mee doen.
 - Eén bewindvoerder heeft aangegeven dat hij had gehoopt dat de samenwerking met de gemeente breder zou worden en dat ook andere afdelingen betrokken zouden zijn. Het is wens van deze bewindvoerder dat dit in de toekomst wel gaat gebeuren.
 - Het is wenselijk dat er meer uniformiteit is tussen gemeenten. Nu is dit niet het geval en weerhoudt bewindvoerders om convenanten aan te gaan met gemeenten waarin men relatief weinig cliënten hebben.
 - Ervaring van de gemeente met bepaalde bewindvoerders mee laten wegen.
 - Het is wenselijk dat een bewindvoerder bekend is in de regio, of in de regio is gevestigd bij startende bewindvoerders of in ieder geval een aantal (minimaal 3 bijvoorbeeld) cliënten in de regio hebben.
 - Regionaal/lokaal: wenselijk ook in verband met de planning van de jaarlijkse huisbezoeken. Betere dienstverlening is dan mogelijk. Het vereenvoudigt het werkproces van de bewindvoerder als die weet hoe een gemeente werkt en welke voorzieningen er zijn
 - Samenwerking in vertrouwen is belangrijk en fijn omdat we elkaar nodig hebben en aan kunnen vullen. De vraag is of dit alleen kan via een convenant waarvan de totstandkoming een tijdrovend proces is geweest.
- e. Samenwerking in de keten (team Geldzorgen, FEW, buurtteams etc.)
- Bewindvoerders geven aan dat ze een goede samenwerking hebben met de diverse partners in de stad. Sommigen hebben geen of nauwelijks contact omdat het niet hoeft in verband de problematiek van de klant.
 - Samenwerking is op zich wel goed. Met name met de FEW is er veel doorstroom naar de bewindvoerders of afstemming over zaken. De aanmeldingen via de FEW zijn meestal goed onderbouwd en afgewogen.
 - Buurtteams is wisselend in contact en Team Geldzorgen gaat heel goed. Elkaar snel kunnen vinden, uitwisselen van contactgegevens is altijd handig.
 - Er is met name contact bij een aanmelding voor bewind of juist als de stap naar zelfredzaamheid gemaakt moet worden. Bij het moment van doorstroom is eigenlijk niet veel contact.
 - Veelal worden alleen complexe zaken bij de bewindvoerders aangemeld. Een mix van complex en minder complex is wenselijk.
 - Bij sommige klanten zou er meer dwang mogen zijn om een aanvraag voor bewindvoering in te dienen omdat ze niet zelfredzaam zijn.
 - Meer begrip van de keten over de positie van de bewindvoerders en dat zij maar 17 uur voor hun cliënten hebben en dus niet aanwezig kunnen zijn bij allerlei overleggen.

- Gemeente: de lijnen met inkomensondersteuning lijken langer geworden: geen rechtstreeks telefoonnummer.

Conclusie:

- Een goede samenwerking tussen bewindvoerders en gemeenten is belangrijk. Een convenant is niet persé randvoorwaardelijk.
- Uitbreiding samenwerking bewindvoerders en gemeente: schuldenbewind is te beperkt.
- Samenwerking met bewindvoerders uit de regio heeft de voorkeur: elkaar kennen en makkelijker kunnen vinden. Kans dat men de sociale kaart van Nijmegen kent is groter.
- Iedere bewindvoerder moet een kans kunnen krijgen.
- De samenwerking met FEW en team Geldzorgen is goed. Samenwerking met de buurtteams kan beter.
- Betere toegang tot bureau Inkomensondersteuning is gewenst.
- Complexiteit van de casuïstiek neemt toe: daar moet aandacht voor zijn.
- Gemeenten zouden informatie bij de rechtbank over bewindvoerders moeten kunnen opvragen. Er zijn best veel terechte klachten, worden verslagen juist en op tijd ingediend, zijn ze voldoende bereikbaar voor klanten etc. etc.?
- Negatief beeld over bewindvoerders moet nog steeds bestreden worden.

1.4.3. Hoe verloopt de in- door en uitstroom schuldhelpverlening?

a. Instroom

- De instroom loopt bij de meeste bewindvoerders goed. Men krijgt regelmatig aanmeldingen via de FEW, buurtteams en overige verwijzers. Een aantal krijgt niet tot nauwelijks verwijzingen.
- De bewindvoerders en de Financieel Experts in de Wijk (FEW-ers) maken gebruik van een checklist om te beoordelen of iemand in aanmerking komt voor bewindvoering.
- De doorverwijzingen van de Financieel Experts in de Wijk (FEW-ers) zijn goed onderbouwd en leiden bijna altijd tot een onderbewindstelling.
- De aanvragen voor bewindvoering door de bewindvoerders zelf, dat wil zeggen zonder verwijzing, leiden meestal ook tot een onderbewindstelling. Dit zou betekenen dat de beoordeling van een situatie mede gebaseerd op de checklist, een adequate manier van werken is en vertrouwen geeft in elkaars oordeel over of iemand al dan niet onder bewind gesteld zou moeten worden
- De verwijzingen via het Buurtteam en andere verwijzers vragen meer onderzoek door de bewindvoerders zelf.

b. Doorstroom

- Het lukt de meeste bewindvoerders om na 12 maanden, conform het convenant, een aanvraag schuldhulpverlening in te dienen. Het gaat nog niet om grote aantallen en dat heeft te maken met het feit dat de meeste bewinden 'toestandenbewinden' zijn en het convenant nog maar twee jaar bestaat. Het lijkt er wel dat convenantpartners iets sneller een aanvraag schuldhulpverlening indienen: zie hoofdstuk 5.
 - Bewindvoerders zoeken vaker dan voor het convenant, contact met de gemeente om af te stemmen over de aanvraag schuldhulpverlening. Uiteraard komt het onderwerp ook aan de orde tijdens de jaargesprekken met de gemeentelijke convenantbeheerder.
 - De meeste bewindvoerders vinden het wel prettig als de gemeente de vinger aan de pols houdt. In alle hectiek schiet het er weleens door heen om de termijn van 12 maanden in de gaten te houden.
- c. Uitstroom
- De ervaringen bij uitstroom zijn wisselend. Sommige klanten blijven na afloop van het schuldentraject, onder bewind. Dit heeft te maken met onder andere de psychische problematiek en het feit dat onderbewindgestelden bij iemand willen blijven die bekend en vertrouwd voor hen is.
 - Sommige bewindvoerders starten tijdig met uitstroomactiviteiten waarbij de onderbewindgestelden laten oefenen met weer zelf betalingen te verrichten zoals de vaste lasten. Een bewindvoerder maakt uiteraard de beoordeling of de onderbewindgestelde hier toe in staat is. Soms is het ook gewoon uitproberen en weer tijdig bijsturen indien nodig.
 - Bewindvoerders zijn enthousiast over de budgettrainingen van de gemeente: afgestemd op de praktijk. Sommige bewindvoerders vragen zich af of de training niet te kort is?
 - Het aanbod van de gemeente van onder andere Plinkr moet zijn vruchten nog afwerpen
- d. Wat houdt de in-door-&uitstroom tegen of wat werkt juist stimulerend?
- Psychische problematiek van de klant
 - Sommige cliënten willen graag bij de bewindvoerder blijven na afloop van het bewind. Budgetbeheer via de bewindvoerder is een optie.
 - De maatschappij is te ingewikkeld waardoor een grote groep niet kan uitstromen. Er is ook een groeiende groep mensen die niet weer om hulp durft te vragen.
 - De verkorting van de termijnen bij schuldhulp en meer focus op saneringskredieten werken positief.

Conclusie:

- Het hanteren van de checklist is een goed instrument om de noodzaak van bewind te beoordelen.
- De doorstroom binnen 12 maanden naar schuldhulpverlening komt langzaam op gang.
- De uitstroominstrumenten bieden een adequate ondersteuning voor degenen die er aan toe zijn.
- Onze complexe samenleving is voor onder bewindgestelden steeds ingewikkelder om daar een goede weg in te vinden.

1.4.4. Informatievoorziening vanuit de gemeente?

Met de gemeente wordt bedoeld de Financieel Expert in de Wijk (FEW), Klantmanager Schuldhelpverlening, Schuldregelaars, Budgetbeheer, Preventiemedewerker (budgetcursussen) en bureau Gemeentelijke Bijzondere bijstand etc.

De meeste bewindvoerders zijn tevreden over de informatievoorziening vanuit de gemeente. Sommigen vinden de informatievoorziening juist weer ontoereikend. Niet iedereen is op de hoogte van de laatste beleidswijzigingen van de gemeente. Het blijkt, na doorvragen, dat niet alle bewindvoerders geabonneerd zijn op de nieuwsbrief van de gemeente en daardoor informatie missen.

Bewindvoerders willen graag klantmanagers direct telefonisch kunnen bereiken. De gemeente heeft een buffer ingebouwd met het KlantContactCentrum (KCC).

Conclusie:

De informatie over de gemeente komt nog niet bij alle convenantbewindvoerders goed terecht.

1.4.5. De dagelijkse praktijk van de bewindvoerder

- a. Samenwerking met andere bewindvoerders
 - Afspraken maken met betrekking tot het overnemen van dossiers van een andere bewindvoerder. Het komt voor dat dossiers worden overgedragen onder andere op verzoek van de rechtbank.
 - De overdracht verloopt meestal goed. Het komt echter ook voor dat een dossier slecht wordt overgedragen en zijn de klachten over de vorige bewindvoerder terecht.
 - Sommige bewindvoerders zijn voorzichtig met het overnemen van dossiers omdat het dan vaak om een complexe situatie gaat wat veel werk vergt en men heeft het al druk.
- b. Rechtbank
 - De rechtbank zit dicht op de termijnen en vraagt ook meer om uitleg bijvoorbeeld een medische onderbouwing.
 - Het adviesrecht heeft nauwelijks invloed: gemeenten gaan er eigenlijk altijd in mee. Het adviesrecht levert voor de bewindvoerder een extra administratieve handeling op. Sommige bewindvoerders vinden dit tijdrovend. In theorie zou dit niet zo hoeven te zijn: de gemeente krijgt dezelfde stukken als de rechtbank.
 - Rechtbank is door digitalisering flink geprofessionaliseerd: doorlooptijden en dergelijke zijn flink korter en worden beter bewaakt.
- c. Trends binnen bewindvoering
 - De casussen van onderbewindgestelden worden over het algemeen ingewikkelder en vragen meer tijd. Enkel een dossier inzichtelijk en stabiel

krijgen kost vaak al veel moeite. Cliënten zijn mondiger geworden en mailen bijvoorbeeld veel.

- Steeds meer bewindvoerderskantoren staan onder druk. Dit kan verschillende oorzaken hebben:
 - o Kantoren kunnen de kosten steeds minder dragen doordat verplichte salarisverhogingen buiten proportioneel groeien ten aanzien van de inkomsten.
 - o Werknemers verlaten het werkveld in verband met salaris dan wel het steeds minder leuk vinden van het beroep doordat er steeds meer taken en verantwoordelijkheid bij hen wordt neergelegd, maar ze hier niet de waardering voor voelen.
 - o Er is steeds minder ruimte voor aanmeldingen, vanwege tijdgebrek.
 - o Brancheverenigingen roepen op om aanmeldingen niet meer aan te nemen, dan wel het bij de specifiek genoemde taken te houden om zo de roep naar de overheid duidelijker te maken.
 - o De doelgroep wordt af en toe wel wat erg mondig/assertief.
 - o Er is relatief meer groei in mentorschappen dan in bewind.
- d. Kennis over het vak bewindvoering: kwaliteit en competenties?
 - De meeste bewindvoerders geven aan dat ze zichzelf goed op hoogte weten te houden maar dat de complexiteit van de schulden toeneemt. Daarnaast vraagt de digitalisering en het gebruik van Digid veel tijd en energie.
 - De brancheverenigingen besteden veel aandacht aan scholing en houden hun leden op de hoogte van de veranderingen.
 - Bij grotere kantoren wisselen bewindvoerders in dienst en die wisselen ontwikkelingen en kennis aan elkaar uit. Zodoende is er voldoende kennis aanwezig.
 - Veel brancheverenigingen stellen scholing nog steeds verplicht. Op zich is dit een goede zaak, maar staat wel haaks op het feit dat ze constateren dat er een groot urentekort is binnen de branche.
 - De brancheverenigingen hebben het aantal PE (Permanente Educatie) punten verlaagd dat je krijgt voor een volledige dag, wat betekent dat we meer uren scholing moeten doen om aan de punten te voldoen. Dit wordt al vreemd ervaren in het licht dat de brancheverenigingen naar de overheid aangeven dat bewindvoerders te weinig tijd hebben.
 - Binnen de branche wordt steeds beter samengewerkt. Dit blijkt o.m. uit samengaan van de brancheverenigingen en uitbreiding naar alle wettelijk vertegenwoordigers.
- e. Beeldvorming bewindvoerders: politiek en maatschappij. Wat merk je daarvan?

Helaas ervaren de bewindvoerders nog steeds dat de politiek en de maatschappij een negatief beeld heeft over bewindvoerders 'De slechte bewindvoerderskantoren verpesten het voor de rest'.

Conclusie:

- Overnemen van dossier van een collega bewindvoerder is vaak bewerkelijk.
- Rechtbank vraagt om meer verantwoording
- Druk op bewindvoerderskantoren neemt toe: combinatie werkdruk, lage beloning en complexere casuïstiek en een slecht imago van het vak bewindvoerder.
- Kennis over het vak is in zijn algemeenheid goed aanwezig. Dit wordt mede gestimuleerd door de branchevereniging.

1.4.6. Bewind en de gemeente

- a. Gelijkwaardigheid bewindvoerders en gemeente:
De bewindvoerders ervaren gelijkwaardigheid tussen hen en de gemeente tijdens de digitale en fysieke bijeenkomsten. De uitwisseling wordt als zeer positief ervaren.
- b. Bewind onderbrengen bij de gemeente
 - De bewindvoerders staan bijna unaniem op het standpunt dat bewind niet door de gemeente moet worden uitgevoerd om verschillende redenen:
 - Meerdere petten van de gemeente: vaak de grootste schuldeiser, verstrekker bijzondere bijstand, machtspositie van de overheid. Dit is niet goed voor de onafhankelijkheid en vertrouwensband met de cliënt.
 - Kan de gemeente het wel aan: nu achterstanden
 - Bewind is echt een vak: doe je niet zomaar.
 - Niet uit te leggen aan de maatschappij, inwoners en bewindvoerders die hard werken voor relatief weinig geld.

Conclusie:

Bewindvoerder zijn geen voorstander dat de gemeente bewind in eigen beheer gaat uitvoeren. Belangrijkste reden is dat de gemeente meerdere petten heeft en niet objectief kan zijn.

1.4.7. Overig

- Armoedebestrijding in de gemeente is onduidelijk, veel verschillende organisaties houden zich hiermee bezig
- De samenwerking op basis van het convenant zou breder getrokken mogen worden. Naast bureau Geldzorgen, Bijzondere Bijstand, willen bewindvoerders graag ook beter samenwerken met in ieder geval bureau Uitkeringen (Participatiewet).

Conclusie:

Bewindvoerders willen een intensivering van de samenwerking met de gemeente.

Paragraaf 1.5. Andere G-40 gemeenten

1.5.1. Gemeenten met een convenant

- We hebben gesproken met de gemeenten Haarlem, Zwolle, Leiden en Arnhem
- Deze gemeenten hebben, net als Nijmegen, sinds zo'n 3 jaar een convenant met bewindvoerders. Iedereen heeft de praktische zaken met elkaar geregeld en zijn blij met de korte lijnen die er nu meer zijn dan voorheen. Over de effectiviteit van het convenant met betrekking tot in- door- en uitstroom kan men nog niet zoveel zeggen. De nadruk ligt op de samenwerking.
- De overweging of deze gemeenten bewind in eigen beheer willen uitvoeren is momenteel geen politiek vraagstuk in deze gemeenten. Bij twee gemeenten speelt de vraag op de achtergrond maar in verband met andere prioriteiten en het feit dat de contacten met de bewindvoerders goed verloopt, is het nu geen issue. Eén gemeente stelt zich op het standpunt dat bewindvoering geen gemeentelijke taak is.

1.5.2. Gemeenten met bewind in eigen beheer en commerciële bewindvoerders

- De gemeente Den Bosch heeft sinds eind 2021 bewind in eigen beheer
- De rechter heeft in hoger beroep bepaald dat de gemeente het bewind tegen marktconforme prijzen moet aanbieden.
- Andere bewindvoerders zien de gemeente als concurrerend.
- Ervaring leert dat de gemeente met name de zware doelgroep krijgt zoals daklozen, verslaafden: vraagt veel begeleiding. De commerciële bewindvoerders willen deze doelgroep vaak niet meer in verband met de tijdsinvestering in relatie tot de vergoeding.
- Voordeel bewind in eigen beheer: als gemeente is het makkelijker om bij hulpverlenende instanties binnen te komen.
- Gemeente heeft meer respect voor de bewindvoerders gekregen: het is echt een vak apart.
- Streven van Den Bosch is om over een paar jaar geen daklozen meer te hebben en daar moet bewind in eigen beheer bij helpen.
- Goed convenant met bewindvoerders is ook belangrijk waarbij de gemeente dan vooral als poortwachter zou moeten functioneren.

- Deventer is gestopt met bewind in eigen beheer. Diverse juridische procedures van bewindvoerders tegen de gemeente en andere problemen waren aanleiding om te stoppen met bewind in eigen beheer.
- Apeldoorn en Lelystad: bewind in eigen beheer. Hebben allemaal de zware dossiers waardoor de commerciële bewindvoerders geen bezwaar maken. De gemeente wordt niet als concurrerend gezien.

Conclusie:

- Gemeenten hebben verschillende overwegingen om bewind al dan niet in eigen beheer uit te willen voeren.
- Goede samenwerking tussen gemeenten en bewindvoerders is belangrijk.
- Bewind in eigen beheer leidt ertoe dat zware casuïstiek vaak bij de gemeente terecht komen.
- Bewind in eigen beheer betekent niet dat de bewindvoering door de gemeente goedkoper uitgevoerd kan worden.

Hoofdstuk 2 Ontwikkelingen wet-en regelgeving

Ontwikkelingen in wet- en regelgeving rond bewind in eigen beheer

Iemand die onder bewind staat, kan voor de kosten van beschermingsbewind bijzondere bijstand aanvragen. De gemeente moet bij het bepalen van de hoogte van bijzondere bijstand in principe uitgaan van de bedragen zoals opgenomen in de Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren of wat de kantonrechter in de beschikking aangeeft. Om meer invloed te hebben op deze kosten en de kwaliteit van bewindvoering wordt door gemeenten bewindvoering in eigen beheer aangeboden.

Paragraaf 2.1. Twee vormen van bewind in eigen beheer

1. De gemeente kan zelf bewindvoering aanbieden, maar moet hierbij wel rekening houden met enkele belangrijke aspecten. Dit raakt de invloed die de gemeente kan hebben.
 - a. De vrije keuze voor andere bewindvoerder blijft bestaan. Gemeente kan bijzondere bijstand niet weigeren.

In het verleden is door gemeenten geprobeerd om de bijzondere bijstand af te wijzen, door het bewind van de gemeente als voorliggende voorziening aan te merken. De rechter heeft echter bepaald dat kosteloos beschermingsbewind door of namens de gemeente géén voorliggende voorziening is. De bijzondere bijstand kan dus niet worden geweigerd als de cliënt een andere beschermingsbewindvoerder heeft¹.

In 2022 floot de rechter het beleid van de gemeente Groningen om bewindvoering zoveel mogelijk zelf uit te voeren voor het eerst terug. Inwoners die gebruik maakten van een externe bewindvoerder moesten overstappen naar de gemeentelijke dienstverlening via de Groningse Kredietbank (GKB). Ook nadat Groningen besloot het beleid daarop aan te passen, door nieuwe cliënten met een externe bewindvoerder niet langer te vergoeden via de bijzondere bijstand, oordeelde de rechter dit als niet mogelijk².
 - b. Het bewaken van de privacy van de cliënt is belangrijk. Informatie uit bewinddossiers moet gescheiden worden gehouden van de systemen van de gemeente.
 - c. Oneerlijke concurrentie is niet toegestaan. Het aanbieden van bewindvoering door de gemeente wordt beschouwd als een economische activiteit, wat betekent dat de gemeente zich begeeft op een markt waar ook andere ondernemers (lees: bewindvoerders) actief zijn. Zo moet de gemeente ten minste de integrale kosten van hun goederen of diensten in hun tarieven doorberekenen. Doet de gemeente dat niet, dan handelt ze in strijd met de Mededingingswet. Het is mogelijk

¹. [CRvB 12-4-2022, ECLI:NL:CRVB:2022:638](#), [CRvB 12-4-2022, ECLI:NL:CRVB:2022:637](#), [CRvB 12-4-2022, ECLI:NL:CRVB:2022:636](#).

² <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBNNE:2024:224>

dat bewindvoerders de gemeente met succes aansprakelijk stellen wegens onrechtmatige daad³.

2. Een ander mogelijkheid is Bewind in eigen beheer via een 'Algemeen belang-besluit'

Om strijd met de Mededingingswet te voorkomen, kan een gemeente een 'algemeen belang-besluit' nemen. Met dit besluit kenmerkt de gemeente beschermingsbewind als een economische activiteit in het algemeen belang. Hiermee wordt de economische activiteit van de gemeente met betrekking tot beschermingsbewind uitgezonderd. Dit betekent dat de gemeente beschermingsbewind kan aanbieden zonder zich te houden aan de gedragsregels van de Wet M&O (Markt en Overheid). Belangrijk hierbij is dat dit besluit aan specifieke eisen moet voldoen.

De gemeente Den Bosch⁴ had een algemeen belangbesluit genomen. De gemeente heeft beschermingsbewind aangewezen als een activiteit in het algemeen belang. Op basis daarvan voert de gemeente het beschermingsbewind voor inwoners die recht hebben op bijzondere bijstand, voortaan zelf uit. Cliënten met een andere beschermingsbewindvoerder hebben volgens de gemeente geen recht meer op bijzondere bijstand.

Naar het oordeel van het College ontbreekt een algemeen belang zoals bedoeld in de mededingingswet in een geval als dit, waarin de raad met het algemeenbelangbesluit beoogt een deel van de markt dat door particuliere ondernemingen wordt bediend, voor zichzelf te reserveren. Het op deze wijze invulling geven aan het algemeen belang is in strijd met het doel en de strekking van de Wet Markt en Overheid en met artikel 3:3 van de Awb, waarin is bepaald dat het bestuursorgaan de bevoegdheid tot het nemen van een besluit niet gebruikt voor een ander doel dan waarvoor die bevoegdheid is verleend. De raad heeft de economische activiteit van het aanbieden van beschermingsbewind namelijk toegespitst op inwoners die recht hebben op vergoeding vanuit de bijzondere bijstand. Het aspect van de bijzondere bijstand houdt op zichzelf geen verband met het aanbieden van bewind. Het College wijst er verder nog op dat met het algemeenbelangbesluit de keuzevrijheid die een rechthebbende heeft, wordt ondermijnd.

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven oordeelt dat het niet het doel en de strekking van de Wet Markt en Overheid is om op deze manier invulling te geven aan het algemeen belang.

³ Zie bijvoorbeeld [rechtbank Overijssel](#) of het [oordeel van de ACM in de zaak Deventer](#).

⁴ [College van Beroep voor het bedrijfsleven 8-8-2023, ECLI:NL:CBB:2023:410](#).

Conclusie

- De gemeente kan kiezen om bewind in eigen beheer uit te voeren en moet daarbij altijd commerciële bewindvoerders toe laten.
- Het is een ingewikkelde juridische procedure om bewind in eigen beheer uit te kunnen voeren.
- De gemeente dient zich te houden aan marktconforme prijzen bij bewind in eigen beheer: mag niet concurrerend zijn ten op zichte van de commerciële bewindvoerders.
- Het onderwerp 'bewind in eigen beheer' is juridisch, landelijk en politiek gezien volop in beweging.

Hoofdstuk 3: Effectiviteit bewindvoering

We hebben een kwalitatief onderzoek laten uitvoeren naar de effectiviteit van bewindvoering binnen het schuldhulpverleningsbeleid van de gemeente Nijmegen.

Hoe ziet de dienstverlening door de bewindvoerders eruit, worden hierdoor de doelen van het schuldhulpverleningsbeleid van de gemeente Nijmegen behaald en hoe is dit te verklaren?

Er is een beeld gegeven hoe de dienstverlening door bewindvoerders eruitziet, om te kijken of hiermee de doelen uit het schuldhulpverleningsbeleid van de gemeente Nijmegen worden behaald en hoe dit verklaard kan worden.

Op basis van de resultaten kan geconcludeerd worden dat schuldenbewind een bijdrage levert aan de doelstellingen uit het schuldhulpverleningsbeleid van de gemeente Nijmegen. Dit komt doordat de bewindvoerder werkt aan een stabiele financiële situatie en het verminderen van financiële stress. Als dit is gebeurd kan er gewerkt worden aan het duurzaam aflossen van de schulden en aan de financiële zelfredzaamheid van de klant. Echter is het wel van belang dat de gemeente Nijmegen en bewindvoerders ervoor zorgen dat de contextfactoren niet een grote invloed hebben op het bewindvoeringstraject, omdat op dat moment de doelstellingen niet of moeilijk behaald worden. In het onderzoek wordt niet behandeld hoe er omgegaan kan worden met de contextfactoren.

Uit de interviews is naar voren gekomen dat de zes contextfactoren invloed hebben op de dienstverlening van bewindvoerders en het behalen van de doelstellingen. De contextfactoren hebben invloed op het bewindvoeringstraject en zorgen ervoor of een traject succesvol verloopt of niet. De factoren zijn:

1. Gedrag van de klant
2. Werkwijze van bewindvoerder. Uit de interviews met bewindvoerders is naar voren gekomen dat de werkwijze van bewindvoerders sterk verschilt.
3. Samenwerking en afstemming tussen gemeente en bewindvoerder.
4. Wet- en regelgeving. Naast veranderende wet- en regelgeving is het ook zo dat de rechter beslist of iemand onder schuldenbewind komt en wanneer iemand uit schuldenbewind mag.
5. De politieke situatie in een gemeente is van invloed op hoe de dienstverlening van een bewindvoerder en samenwerking tussen de gemeente Nijmegen en bewindvoerders is geregeld.

6. De capaciteit en de middelen.

Conclusie:

De aanbevelingen vloeien voort uit de resultaten, conclusie en discussie van het onderzoek en zijn:

1. Een vervolgonderzoek naar de werking en effectiviteit van het convenant tussen de gemeente Nijmegen en bewindvoerders. In het vervolgonderzoek moet er met name gekeken worden hoe de samenwerking tussen beide partijen verbeterd kan worden, zodat het convenant de bestendigheid tegen de contextfactoren kan vergroten.
2. Een veel gehoord argument vanuit bewindvoerders is dat ze te weinig tijd hebben voor schuldenbewinden en het steeds minder rendabel wordt om schuldenbewinden te voeren. Om dit probleem op te lossen is er of meer budget nodig voor bewindvoerders of dat bewindvoerders minder tijd kwijt zijn aan schuldenbewinden.
3. Aangezien de controle en bijsturing met name bij de rechter ligt, is het van groot belang dat de samenwerking met de rechtbank hierin meer gezocht gaat worden. Door een betere samenwerking met de rechtbank kunnen er afspraken gemaakt worden over het controleren en bijsturen van het bewindvoeringstraject.
4. Het is van groot belang dat er op basis van vertrouwen samen wordt gewerkt, aangezien het grootste deel van de bewindvoerders hun werk goed en naar behoren uitvoert. Daarbij moet er meer ingezet worden op het gericht aanpakken van bewindvoerders die hun werk niet goed doen.

Hoofdstuk 4: Adviesrecht

Tegelijkertijd met de vaststelling van het convenant heeft de gemeente Nijmegen ook gekozen om gebruik te maken van het adviesrecht en daarbij voor de opt in-variant.

Adviesrecht in het kort

Gemeenten hebben het recht om advies uit te brengen over alternatieve ondersteuning, als er een bewind is uitgesproken waarbij schulden onderdeel zijn van de boedel. Op deze manier zijn gemeenten beter in staat om hun regierol bij schuldhulpverlening te vervullen. Het adviesrecht moet ook bijdragen aan de samenwerking tussen gemeenten, rechtbanken en beschermingsbewindvoerders.

Om gebruik te kunnen maken van het adviesrecht moeten gemeenten vooraf kenbaar maken bij de rechtbank dat zij advies uit willen brengen wanneer een schuldenbewind wordt uitgesproken. Pas als de gemeente deze 'opt in' heeft gegeven, zal de rechtbank telkens na het opleggen van een schuldenbewind de bewindvoerder verplichten om dit aan de gemeente voor te leggen.

De gemeente kan advies uitbrengen aan de rechter.

Op basis van de toegezonden informatie kan de gemeente beoordelen of de belangen van de betrokkene volgens het inzicht van de gemeente voldoende kunnen worden behartigd met een andere, lichtere vorm van ondersteuning dan schuldenbewind. Als de gemeente

een alternatieve vorm van ondersteuning adviseert, dan beslist de rechter of het beschermingsbewind wordt voortgezet of beëindigd.

Adviesrecht Nijmegen

	Totaal	2022	2023
Adviesaanvragen ⁵	62	29	33
Advies akkoord	58		
In behandeling ⁶	6		
Convenantpartner	47		
Geen convenant partner	15		
Vervolgstap naar schuldhulpverlening		18	4
Uitstel		5	1
Anders/geen reactie		6	28

Zoals uit de tabel blijkt is er nog geen enkele keer gevraagd om het schuldenbewind op te heffen, omdat andere (lichtere) ondersteuning voldoende is.

Voor de convenantbewindvoerders is het resultaat uit 19 adviesrechtverzoeken na 1 jaar bewind:

1. Gestarte schuldregelingen	7	
2. Aangemeld bij schuldhulpverlening	3	
3. Oplossing zonder schuldregeling		2
4. Verhuizing		1
5. Nog geen aanvraag binnen 1 jaar/uitstel		6

Constateringen vanuit het gesprek met de contactbeheerder van de gemeente voor de convenant bewindvoerders:

Als er een adviesaanvraag van een convenantpartner binnenkomt wordt er altijd akkoord gegaan. Na een jaar wordt op basis van het convenant gecontroleerd of er een aanvraag schuldhulpverlening is ingediend. Vaak is dit een reminder voor de bewindvoerders om alsnog actie te ondernemen.

De medewerker schuldhulpverlening heeft inmiddels een goed netwerk opgebouwd met de bewindvoerders. Dit komt de ketenafspraken ten goede.

De samenwerking en mogelijke gegevensuitwisseling met het team dat de bijzondere bijstand verstrekt zou nog een verdere impuls kunnen geven.

Uiteindelijk heeft het adviesrecht geleid tot meer samenwerking en convenanten. In die zin heeft het adviesrecht toch waarde.

⁵ Datum beschikking

⁶ Nog geen plan van aanpak of boedelbeschrijving aangeleverd

Rechtbank Gelderland (schuldenbewindrechter) is gevraagd om het convenant en het adviesrecht te evalueren in een gesprek. Helaas is er alleen schriftelijke reactie gekomen. De vraag hoeveel schuldenbewinden zijn beschikt voor Nijmegen en eventuele constatering daarin kon de Rechtbank niet verstrekken. Onderstaand hun reactie:

“ Dank voor uw e-mailbericht. Een groot deel van uw vragen met betrekking tot het convenant kan de rechtbank Gelderland nu en in de toekomst niet beantwoorden. Dat heeft te maken met de rol van de rechtbank bij het afsluiten van convenanten en de evaluatie ervan. Graag lichten wij dit toe.

De Rechtspraak heeft namelijk geen rol bij het afsluiten van convenanten en dus ook niet bij het evalueren daarvan. De Rechtspraak is toezichthouder en het strookt niet met de toezichthoudende rol van de kantonrechter om de inhoud van door gemeenten gesloten convenanten met professionele partijen te bespreken dan wel te evalueren. Als toezichthouder van bewindsdossiers deelt de rechtbank niet of er klachten zijn over een bewindvoerder, of als deze zich niet meldt. Dat past niet bij de toezichthoudende rol. Wat betreft uw vraag over het adviesrecht, kunnen we u laten weten dat van het adviesrecht in schulden bewinden eenmaal door een gemeente gebruik gemaakt (mei 2021). Daarna is daarvan door gemeenten geen gebruik meer gemaakt”.

Conclusie:

Ogenschijnlijk lijkt het adviesrecht voor de convenantpartners geen toegevoegde waarde omdat de gemeente alle adviesaanvragen positief beoordeelt. Het is nog te vroeg om de conclusie te trekken om te stoppen met het adviesrecht: met name de doorstroom naar schuldhelpverlening is nog een interessant gegeven om met het adviesrecht door te gaan. Over twee jaar kunnen we waarschijnlijk een beter onderbouwd besluit nemen over het al dan niet stoppen met het adviesrecht.

Hoofdstuk 5: Cijfers bewindvoering 2022 en 2023

In de onderstaande tabellen zijn de betalingen aan de convenantpartners bijzondere bijstand voor de kosten van bewindvoering opgenomen.

	202201	202202	202203	202204	202205	202206	202207	202208	202209	202210	202211	202212
intake	6	7	12	7	10	9	11	11	8	8	35	20
toestanden	640	647	647	631	634	626	627	635	649	661	663	671
schulden	491	482	476	478	472	471	475	462	453	454	448	450
mentorschap	16	17	18	27	28	24	25	23	22	25	26	26
mentor+bewind	24	26	25	29	30	31	33	34	34	36	37	36
overig	11	11	13	13	14	15	15	19	17	18	20	20

	202301	202302	202303	202304	202305	202306	202307	202308	202309	202310	202311	202312
intake	9	28	17	8	16	14	22	10	5	5	4	24
toestanden	646	650	653	660	659	659	667	660	661	665	665	655
schulden	441	431	428	427	422	422	418	410	408	399	405	402
mentorschap	25	27	27	29	29	30	30	30	30	31	30	29
mentor+bewind	44	44	42	42	42	40	41	41	42	44	43	44
overig	65	69	73	74	78	82	78	86	84	85	84	82

Figuur 1 Maandrums 2022 en 2023, selectie convenantpartners

In grote lijnen een stabiel beeld: maandelijks worden er zo'n 1100 betalingen voor bewindvoering aan de convenantpartners gedaan. Dit aantal is redelijk stabiel. Mogelijk is er een kleine afname voor schuldenbewinden.

Ongeveer 40% van de betalingen voor bewindvoering is voor schuldenbewind, 60% voor toestandenbewind (waarbij geen sprake is van schulden maar cliënten om verschillende redenen niet zelf hun administratie kunnen voeren).

Nieuwe instroom onder bewindgestelden

Gevolgdte werkwijze:

- Bekijk de nieuwe gevallen bewindvoering (= intake voor jaar betrekking 2021, 2022, 2023 vergoed vanuit de bijzondere bijstand⁷) naar bewindvoerder (wel of niet convenantpartner)
- Kijk of deze cliënten terug te vinden zijn in de intakes van bureau SHV in 2021, 2022 en 2023

Conclusie 1: ongeveer tweederde van de nieuwe gevallen van bewindvoering gaat naar convenantpartners

De afgelopen jaren waren er steeds 200-250 nieuwe klanten voor bewindvoering: van hen ging/gaat 2/3 naar een convenantpartner, dat lijkt niet sterk veranderd sinds de invoering van het convenant in 2021.

	convenantpartner			
	ja	nee	onbekend	
2021	126	70	22	218
2022	138	67	15	220
2023	157	89	10	256
				64%
				67%
				64%

Figuur 2 Aantal cliënten waarvoor intake bewindvoering is betaald, naar bewindvoerder wel/niet convenantpartner (bewerking Cognos betalingen bijzondere bijstand)

Conclusie 2: na enige jaren is rond de 30% van de nieuwe onderbewindgestelden aangemeld voor een schuldregeling.

In figuur 2 is te zien hoeveel van de nieuw gestarte onderbewindgestelden 1,2,3 jaar na de start bij bureau Geldzorgen aankloppen voor een schuldregeling. Voor degenen die in 2021 gestart zijn kunnen we dat voor 3 opeenvolgende jaren bekijken, voor degenen die in 2023 gestart zijn alleen natuurlijk voor het eerste jaar.

Globaal gesproken zie je 25-35% van de nieuwe onderbewindgestelden binnen enige jaren terug in de aanmeldingen schuldhelpverlening. Bij de convenantpartners zijn de cijfers een fractie gunstiger dan bij de niet-convenantpartners, maar de absolute verschillen zijn klein.

⁷ Bron voor betalingen: Cognosrapportage betalingen

Hoofdstuk 6: Landelijke ontwikkelingen

Paragraaf 6.1. Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Paragraaf 6.1.2. Bekostiging en beloning van schuldenbewind

De ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Justitie en Veiligheid hebben in 2022 onderzoek laten doen naar de bekostiging en beloning van beschermingsbewind bij schulden (het schuldenbewind). Demissionair minister Schouten reageert in haar brief van 24 april 2024, mede namens minister Weerwind, op de aanleiding en de uitkomsten van het onderzoeksrapport.²

Aanleiding onderzoek

Mensen die moeite hebben met het beheren van hun financiën en/of met (dreigende) problematische schulden zijn gebaat bij passende hulp. Dat kan gemeentelijke schuldhulpverlening zijn, (schulden)bewind en ook een combinatie van verschillende vormen van hulpverlening. Daarbij is de vraag «waar is iemand het meeste mee geholpen» leidend. Dat vraagt om een heldere verantwoordelijkheidsverdeling, zodat partijen weten wat zij moeten doen en zodat er een goede samenwerking tussen partijen is. Het bredere gesprek over beschermingsbewind als vorm van ondersteuning (en dus niet beperkt tot schuldenbewind), wordt gevoerd met alle betrokken departementen en partijen. Dit onderzoek beperkte zich echter tot de wijze van financiering en beloning van beschermingsbewind bij schulden en het bredere vraagstuk van de aansluiting van schulden-bewind en de gemeentelijke schuldhulpverlening bij de ondersteuning van mensen met schulden.

We zien dat mensen die onder schulden-bewind staan niet altijd in beeld zijn bij de gemeente, terwijl dat voor de oplossing van de problematische schuldensituatie wel wenselijk is.

Met de voorgestelde acties van het kabinet, mede naar aanleiding van dit onderzoek, verwacht het kabinet dat gemeenten beter in staat gesteld worden hun verantwoordelijkheid voor het bieden van schuldhulpverlening te pakken. En dat zij hun dienstverlening vervolgens dan ook afstemmen op de individuele omstandigheden van iemand met schulden. Bij schuldenbewind worden de financiële zaken van de persoon onder bewind beheerd door de bewindvoerder, die rust en stabiliteit in de financiën probeert te brengen. Op gemeenten rust de taak de onderbewindgestelde persoon via een minnelijk schuldhulpverleningstraject uit de schulden te helpen. De samenwerking tussen gemeenten en bewindvoerders bij schulden-bewind verloopt in de praktijk echter niet altijd optimaal. Enkele redenen die hiervoor worden genoemd door gemeenten en bewindvoerders zijn de wijze van financiering van het schuldenbewind door gemeenten en (de hoogte van) de beloning voor bewindvoerders. Om hier verder inzicht in te krijgen, hebben we SEO gevraagd onderzoek te doen naar deze specifieke redenen en mogelijke oplossingsrichtingen. Het onderzoek beoogde door het aanreiken van alternatieven voor deze aspecten bij te dragen aan een meer optimale samenwerking tussen gemeenten en

bewindvoerders, met als doel dat mensen die te maken hebben met problematische schulden zo goed mogelijk worden geholpen.

Conclusie

Het onderzoek heeft het denken over de verschillende beleidsalternatieven voor de financieringssystematiek en de beloning een stap verder gebracht. Het is nodig op dit traject verder te gaan. Het kabinet pakt daarbij ten aanzien van de financieringssystematiek en de beloning de volgende acties verder op:

1. De ministeries gaan na wat de gevolgen zijn van het laten vervallen van de grondslag problematische schulden en/of verkwesting, en daarmee het schuldenbewind. Ook bezien zij de optie van het verkorten van het schuldenbewind al dan niet in combinatie met een looptijd onafhankelijke vergoeding.
2. Samen met de brancheorganisaties van bewindvoerders en de VNG zoeken de ministeries naar budget neutrale oplossingen, zoals een hogere vergoeding het eerste jaar en het samen met gemeenten kijken naar de taken die als onderdeel van de schuldhelpverlening door gemeenten uitgevoerd kunnen worden.
3. De ministeries bekijken of het haalbaar is om gemeenten te compenseren door het Rijk voor eventuele beleidsmatige wijzigingen in de beloning voor bewindvoerders. Het kabinet zal de Tweede Kamer halverwege 2024 verder informeren over de voortgang binnen deze trajecten.

Demissionair minister Schouten is geen voorstander dat het rijk de directe bekostiging van schuldenbewind op zich neemt: 'Bij schuldenbewind neemt deze beleidsoptie namelijk de stimulans bij gemeenten weg om samen te werken met bewindvoerders om mensen met problematische schulden zo goed en snel mogelijk te ondersteunen.'

'Ook het investeren in eenvoudig toegankelijke schuldhelpverlening wordt hierbij minder gestimuleerd. Gemeenten zouden mogelijk eerder naar bewindvoering doorverwijzen en minder gebruik maken van lichtere alternatieven voor schuldenbewind, zoals budgetbeheer.' Toestandenbewind wel en schuldenbewind niet financieren door het rijk vindt Schouten ook niet aantrekkelijk, 'omdat het de administratieve- en uitvoeringslast voor zowel gemeenten, bewindvoerders, rechtspraak en Rijk vergroot.'

Op 20 november jl. heeft oud-Kamerlid Kat (D66) de initiatiefnota *Meer tijd, aandacht en bescherming bij bewind* gedeeld. De initiatiefnota ziet op strengere controle op de taken en het functioneren van de bewindvoerders zoals bijvoorbeeld bij ontslag van een bewindvoerder dat deze niet meer benoembaar is ; strengere scholingseisen; verbod op het doorverkopen van dossiers; landelijk keurmerk bewindvoerders; daarnaast ook meer tijd voor huisbezoek voor de bewindvoerder. De Tweede Kamer zal in het tweede kwartaal van dit jaar een kabinetsreactie op de initiatiefnota ontvangen.

Paragraaf 6.2. Ministerie Justitie en Veiligheid

Paragraaf 6.2.1. Mogelijk stelselwijziging bewind

Minister Weerwind is in gesprek met de beroeps- en brancheverenigingen 'om te kijken hoe de kwaliteit is, hoe het toezicht eruitziet en hoe de tarifiering is geregeld'. Zijn uitspraken maakten duidelijk dat hij goede notitie heeft genomen van de brief die de drie brancheverenigingen hebben opgesteld. Kern daarvan is dat cliënten recht hebben op dienstverlening van goede kwaliteit, maar dat daar ook een prijskaartje aan hangt.

De minister heeft de Tweede Kamer meegedeeld dat hij grondig onderzoek doet. Hij wil scenario's in beeld brengen van wat het betekent, hoe het anders zou kunnen, over welke taken en producten het gaat, welke kosten daarbij horen, welke prijs daarbij hoort en hoe dat geregeld kan worden.

Conclusie:

Schuldenbewind is landelijk een onderwerp dat onder de loep ligt bij in ieder geval twee ministeries. Het belang van een goede samenwerking tussen gemeenten en bewindvoerders, de kwaliteit van de dienstverlening en de financiering zijn onderwerp van gesprek. De uitkomst van de onderzoeken en het politieke debat kan consequenties hebben voor de rol van bewindvoerders en gemeenten. Het is nu nog niet te voorspellen, mede gelet op het nieuwe kabinet, welke kant het uit zal gaan. Het kan een belangrijke ontwikkeling zijn die van invloed kan zijn op de vraag hoe de gemeente met het beschermingsbewind omgaat.

Het thema 'bewindvoering' is een belangrijk onderwerp voor de agenda van de G-40 in verband met de landelijke ontwikkelingen inzake de financieringssystematiek, de taken&verantwoordelijkheden van bewindvoerders in relatie tot onder andere de gemeenten.

Hoofdstuk 7: Conclusie en Advies

De belangrijkste conclusie van de evaluatie is dat het convenant een bijdrage heeft geleverd aan de intensivering van de samenwerking tussen bewindvoerders en de gemeente ten behoeve van de onderbewindgestelden. Het convenant biedt een gestructureerde aanpak om die samenwerking aan te gaan en verder door te ontwikkelen. Dit hoofdstuk bevat de conclusies die we ook kunnen omzetten in een advies waarmee we op lokaal niveau aan de slag kunnen. Sommige conclusies en adviezen zijn ook van toepassing op bewindvoerders die geen convenantpartner zijn.

7.1. Naar aanleiding van de ervaringsdeskundigen, Cliëntenraad PW en het Maatschappelijk middenveld.

- Ondersteun de relatie tussen de onderbewindgestelden en de bewindvoerders en maak een plan om hier uitvoering aan te geven.
- Organiseer kennissessies met bewindvoerders en maatschappelijk middenveld over taken&rollen en verantwoordelijkheden
- Gemeente reageer adequaat op klachten over bewindvoerders: ga en blijf in gesprek als gemeente met bewindvoerders met als doel om de kwaliteit van de ondersteuning voor alle partijen te verbeteren.

7.2. Naar aanleiding van de samenwerking met de bewindvoerders

- Onderzoek in de komende twee jaar de mogelijkheden van een bredere samenwerking tussen bewindvoerders en gemeenten inclusief de Buurteams.
- Instroom, doorstroom en uitstroom
 - Handhaaf de checklist en uitstrooinstrumenten
 - Bespreek een werkwijze waarbij de 12 maanden-termijn nog meer gehaald wordt. De wijziging van de schuldsaneringstermijn van 36 naar 18 maanden, kan daarbij helpen.

- Het is van groot belang dat er op basis van vertrouwen samen wordt gewerkt, aangezien het grootste deel van de bewindvoerders hun werk goed en naar behoren uitvoert. Daarbij moet er meer ingezet worden op het gericht aanpakken van bewindvoerders die hun werk niet goed doen.
- De gemeente zorgt dat alle bewindvoerders geïnformeerd worden via de reguliere informatiekkanalen en checkt dit in het jaargesprek met de bewindvoerder of de informatie ook daadwerkelijk is aangekomen.
- Op bestuurlijk niveau met de rechtbank in gesprek gaan over de samenwerking inzake bewindvoering. Aangezien de controle en bijsturing met name bij de rechter ligt, is het van groot belang dat de samenwerking met de rechtbank hierin meer gezocht gaat worden. Door een betere samenwerking met de rechtbank kunnen er afspraken gemaakt worden over het controleren en bijsturen van het bewindvoeringstraject.

7.3. Bewind in eigen beheer

- Kies nu niet voor bewind in eigen beheer gelet op de huidige arbeidsmarkt met personeelstekorten, bezuinigingen en de juridische complexiteit en de landelijke ontwikkelingen met betrekking tot bewindvoering.
- Zorg dat gemeente en bewindvoerders niet met elkaar concurreren: je hebt elkaar nodig.

7.4. Verder ontwikkelen effectieve bewindvoering

Een vervolgonderzoek uitvoeren naar de werking en effectiviteit van het convenant tussen de gemeente Nijmegen en bewindvoerders. In het vervolgonderzoek moet er met name gekeken worden hoe de samenwerking tussen beide partijen verbeterd kan worden, zodat het convenant de bestendigheid tegen de contextfactoren kan vergroten.

7.5. Adviesrecht

Handhaaf het adviesrecht in ieder geval nog voor de komende twee jaar om zo toch vinger aan de pols te houden op de instroom en doorstroom naar schuldhelpverlening.

7.6. Cijfers bewindvoering 2022 en 2023

- Steeds meer nieuwe gevallen van bewindvoering gaat naar convenantpartners. Er is ook een lichte stijging in een snellere doorstroom naar schuldhelpverlening. Dit effect, hoewel nog klein, is een gevolg van de samenwerking binnen het convenant.

Het is essentieel om deze samenwerking te handhaven en te intensiveren.

7.7. Aanpassing convenant

a. Toelaten nieuwe bewindvoerders:

- Alleen bewindvoerders toelaten die in een straal van ongeveer 40 kilometer rondom Nijmegen kantoor houden.
- Minimaal één jaar ervaring als bewindvoerder.
- Minimaal aantal klanten bij de gemeente Nijmegen tenzij het om een gespecialiseerd klein bewindvoerderskantoor gaat.

b. Onderzoeken of we tussen de verschillende bewindvoerderskantoren onderscheid kunnen maken over afspraken.

- Bijvoorbeeld bij meer dan 10 Nijmeegse cliënten vaker overleg.

7.8. Bespreek met de bewindvoerders hoe we de samenwerking nog scherper kunnen maken.

Literatuur

¹ T. van Eijk in het kader van zijn masteropleiding sociologie Grootstedelijke vraagstukken en beleid (Erasmus Universiteit te Rotterdam, juni 2023)

² Tweede Kamer der Staten Generaal, kamerstuk 24 515, nummer 755
Preventie en bestrijding van stille armoede en sociale uitsluiting
Brief van de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen

Bijlages

1. Vragenlijst bewindvoerders in verband met evaluatie convenant 'Samen zorgen voor financiële ondersteuning', 21 maart 2024
 - a. Algemene vraag: hoe gaat het?
 - b. Met hoeveel gemeenten hebben jullie een convenant?
 - c. Met hoeveel gemeenten werken jullie samen zonder convenant?
 - d. Wat is het verschil met of zonder convenant?
 - e. Wat is de eventuele convenant meerwaarde en waarom?
 - f. Als we weer dit proces zouden ingaan, wat moet er dan anders of hetzelfde blijven?
 - g. Samenwerking keten (team Geldzorgen, FEW, buurtteams etc. : hoe gaat dat, wat mis je of wat gaat er juist goed?
 - h. Hoe verloopt
 - e. Instroom
 - f. Doorstroom
 - g. Uitstroom
 - h. Wat houdt de in-door-&uitstroom tegen of wat werkt juist stimulerend?
 - i. Hoe is de informatievoorziening vanuit de gemeente? Denk hierbij aan de Financieel Expert in de Wijk (FEW), Klantmanager Schuldhulpverlening, Schuldregelaars. Budgetbeheer, Preventiemedewerker (budgetcursussen) en bureau Gemeentelijke Bijzondere bijstand etc.
 - j. Voorwaarden deelname convenant aanpassen:
 - a. Ervaring bewindvoerders
 - b. Bewindvoerders uit een bepaalde regio
 - c. Al een minimaal aantal Nijmeegse klanten
 - k. Afspraken maken m.b.t. overnemen dossiers andere bewindvoerder
 - Komt dit voor?
 - Wat zijn de ervaringen?

- l. Trends binnen bewindvoering
 - Onderbewindgestelden
 - Bejegening Rechtbank
 - Invloed adviesrecht
 - Verschuiving in de doelgroep
 - Overig
- m. Ontwikkelingen binnen de branche en andere financieel ondersteuners?
- n. Hoe zit het met de kennis over het vak bewindvoering en aanverwante onderwerpen: financieel en gedrag het nog bij te houden, complexiteit etc. etc.?
- o. Beeldvorming bewindvoerders: politiek en maatschappij. Wat merk je daarvan?
- p. Bewind bij de gemeente? Hoe kijk je daar tegen aan?
- q. Gelijkwaardigheid bewindvoerders en gemeente:
 - a. Inbreng bij digitale bijeenkomst
 - b. Inbreng bij de live bijeenkomst
 - c. Andere aspecten?
 - r. Nog andere zaken?

- 2. Overzicht namen geïnterviewden
 - a. Mevrouw J. van Hinthum, ervaringsdeskundige
 - b. De heer F. van den Dobbelsteen, Cliëntenraad Participatie Wet
 - c. Mevrouw L. van Aken, Vincentiusvereniging
 - d. Mevrouw Y. Cheung, Bindkracht10
 - e. De heer M. Schneider, Bindkracht10
 - f. De heer J. Alsters, bewindvoerderskantoor Ankerbewind
 - g. Sigma bewindvoering
 - h. Mevrouw M. Jans, GSBB
 - i. De heer R. Oostveen, Sigma bewindvoering
 - j. De heer G. Boeve, Horus (branchevereniging bewindvoering
 - k. Gemeente Nijmegen
 - Wethouder de heer J. Brom, Werk en Inkomen, Armoedebestrijding
 - Mevrouw R. Kamps, beleidsadviseur schuldhulpverlening
 - Mevrouw C. van Hulzen, Sociale Raadsliden,
 - Mevrouw N. Kivits, Team Geldzorgen
 - Mevrouw J. Polman
 - Mevrouw R. Muskens, Team Geldzorgen
 - Mevrouw M. Engelen, Team Geldzorgen
 - Mevrouw G. Poel, Stafmedewerker
 - Mevrouw A. Maroslic, Team Inkomensondersteuning